

ZIT İKİ SANATIN DİSİPLİNLER ARASI YAKLAŞIMI: GRAFİTİ VE AHŞAP BOYAMA¹

Betül YENİKÖY²

Melda ÇELİK³

Yrd. Doç. Dr. Cengiz ŞAHİN⁴

ÖZET

Sanat oluşum ve gelişim sürecinde günlük yaşamdan ve kendi alt disiplinlerinden etkilenecek günümüze kadar ulaşmıştır. Özellikle grafik, müzik, kaligrafi, tipografi, hip-hop, rap, resim... (vb) alt disiplinler kurallarını aynı bırakmış, yöntemlerinde ise değişiklikler göstererek birbirlerini etkilemişlerdir. Bu etkileşim birçok akımı gün yüzüne çıkarmış ve özgür düşünceler ile sanat haline bürünmüştür. Hayal gücü tasarım boyutlarını daha güçlü kılmış, bununla birlikte yaratıcılık devreye girmiştir. Yaratıcılık ve hayal gücü, iletilecek olan mesajı ‘En iyi şekilde nasıl aktarabilirim?’ sorusunun cevabını vermiştir. Grafiti ve ahşap boyamada da amaçlanan, mesajı doğru ve etkili şekilde tasarımsal süreçten geçirerek belirli yerlere aktarmaktır. İki farklı sanatla da uğraşan sanatçıların isyancı ve sorgulayıcı tavırları farklı düşünceleri ortaya çıkarmış, duygu ve düşüncelerini aktararak benzer mekânları seçmeleri sağlamış ve belirli şekilleri tasarıma dönüştürmeleri gibi... Birçok ortak özelliğe sahip olduklarını göstermiştir. Bu bağlamda eski çağlardan bu yana izlerini gördüğümüz Fresk Sanatı duygu ve düşüncelerini anlatmak için motif olarak adlandırdıkları sembollerini kullanmaları gibi Ahşap Boyama ve Grafiti de geçmişten beslenerek oluşan yeni bir sanatsal ifade biçimi olmuştur. Bu tarihsel gelişimde de halkın alt tabakası tarafından ortaya çıkan ve yine onların yaşadığı merkezlerden gelişen grafiti; ülkemizde henüz tek bir üniversitemizde seçmeli ders olarak gösterilse de bu tür çalışmaların sayısını arttırmak konusunda adımlar atılmaktadır... Bahsinde geçen sanat akımlarının gelişimi ise genellikle bir sanatçının ya da bir eleştirmenin ortaya attığı bir düşünceden yola çıkmış ve sanat camiasına yön vermesi ile şekillenmiştir. Bu araştırmada Grafiti kültürünün temelini oluşturan unsurlarla birlikte Ahşap Boyama ve Grafik ile ilişkisini ele alan fikirler sunulmaktadır...

Anahtar Kelimeler: Grafik, Disiplinler Arası Sanat, Ahşap Boyama, Grafiti, Hip-Hop,

¹ Bu Makale 21-23 Ekim 2017 tarihlerinde Antalya’da düzenlenen ASEAD 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sunulan sözlü bildirden geliştirilerek hazırlanmıştır.

² Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü, betul.ynky26@gmail.com

³ Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü, meldacelik16@outlook.com

⁴ Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü, cengizsahin18@gmail.com

INTERDISCIPLINARY APPROACH OF OPPOSITE TWO ARTS: GRAPHITE AND WOOD PAINTING

ABSTRACT

Art has been reached these days through daily life and its sub-disciplines in the process of formation and development. Particularly, graphics, music, calligraphy, typography, hip-hop, rap painting... (etc.) have left the sub-disciplines the same certainly and have influenced each other by showing changes in their methods. This interaction has brought many currents to life and has become an art of free thought. This interaction has brought a lot to life and has become an art of free thought. Imagination has remained stronger in design dimensions, and creativity has come into being. Creativity and imagination gave the answer of the question “how can I transfer the message in the best way?”. It is also aimed at graphitic and wood painting to pass the message correctly and effectively through the design process to specific places. The rebellious and inquisitive attitudes of artists dealing with two different arts have revealed different thoughts, conveyed emotions and thoughts and have chosen similar places... It has been shown many common characteristics. In this sense, Fresco Art, which has seen traces since ancient times, has been a new form of artistic expression in which Wood Painting and Graphite are also nourished from the past, as they use symbols namely motifs to describe their feelings and thoughts. In this historical development, the graphite which emerged from the lower class of the people and developed from their living centers; even though it is still shown as elective (optional) courses at a single university, steps are being taken to increase the number of such studies in our country... The improvement of the art movements that are mentioned is often shaped by the way in which an artist or a critic has set out a way of thinking and directing the art community. In this research, the ideas that are related with the Wood Painting and Graphic are presented together with the elements that from the basis of Graphite cultures...

Keywords: Graphic, Interdisciplinary Art, Wood Painting, Graphite, Hip-Hop

GİRİŞ

Grafiti disiplinler arası etkileşimle beslenen ve yenilenen bir oluşumdur. Grafik, Kaligrafi, Tipografi, reklam, hayal gücü, gibi... alt disiplinleri birbirini besleyerek gelişmekte ve birbirinden etkilenerek değişimlere uğramaktadır. Disiplinler birbirinden etkilenmiş ve gelişim göstermiştir. Bu noktada ahşap boyama grafitinin unsuru olan kaligrafiyle bağdaşmıştır. İki farklı disiplinle de uğraşan sanatçıların isyancı ve sorgulayıcı tavırları farklı düşünceleri ortaya çıkararak sanata ve disipline yönlendirmiştir. Grafiti de eserler birçok konuya hükmetmiş ve daha geniş bir alanı kapsamıştır. Çünkü bu noktada yaratıcılık ön plana çıkmıştır. Düşüncenin temelinde yatan felsefi tavır ise iki farklı disiplinde de kendine özgü yorumlamaya ve yorumlanmaya açık bir konuma getirmiştir. Başta basit çizgiler ile görseller oluşturulurken zaman ilerledikçe bu çizgilere farklı yorumlar katarak alışılmışın dışına çıkmıştır. Amaç ise var olan hayal gücüne bırakmıştır.

1. GRAFİTİ SANATI

Esasen duvar yazısı anlamına gelen grafiti, duvarlara çizilen ve bu çalışmayı yapan kişinin isteğine göre hobi, şöhret, siyasi mesaj, sokakta yaşananlar vs. amaçlarla kompozisyonlar oluşturup bu şekilde sınırı olmadan şekillenen bir sanattır. Genellikle gençler tarafından icra edilen bu sanat; çıkış noktası itibariyle içerisinde illegaliz unsurlar taşımaktadır. İllegaliz ve Vandalizm grafikten türemiş kelimelerdir. İllegaliz; yasa dışı anlamına gelmektedir. Vandalizm ise; kişiye ya da kamuya ait mala araca veya ürüne zarar verme eylemidir. Grafitinin hip hop kültüründen geldiği düşünülmektedir. Hip hopun temelindeki Rap müzik ile grafiti sanatı birbiriyle etkileşim halinde uygulanmaya başlanmıştır. Gençler rap müziği eşliğinde duvarlara grafiti yaparak hip hop kültürünü yaşamaktadır. Bu etkileşimin sonuçları günümüzde ünlü pop müzik yorumcularının rap müziği sanatçılarıyla düet yapmalarına ve kliplerin de grafiti uygulamalarına ait görüntülere yer vermelerine kadar devam etmektedir. (2-2017)

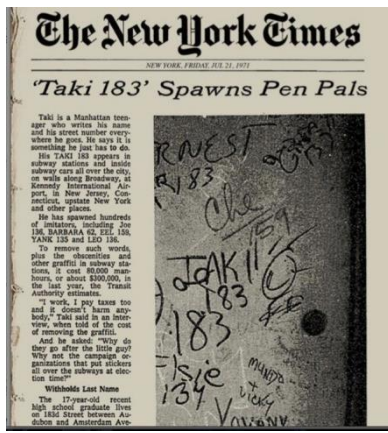

Şekil 1: Sokak Sanatı Grafiti

Yasa dışı olan ve tepkilere yol açan grafiti bugünlerde genç yaşlı demeden ilgi odağı olmuş ve reklamlara yeni bir boyut kazandırmıştır. Türkiye de reklam konusunda ilk kez Boyner'in mağaza vitrininde kullanılmıştır. 2000'li yıllarda reklamcılık sektörüne farklı bir bakış açısı kazandırmış ve bu şekilde kendi alanında ilerleme göstermiştir. Duvardaki mesajlar yazı karakterleri grafikler renkler yazı karakterlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Fırça ve kalem yerine sprey boyayla hızlı ve kuralsız bir şekilde yapıyor olması gençlerin ayak uydurabileceği bir sanat haline gelmiştir. Çantasında taşıdığı sprey boyayla istediği kamusal bir alana imza atıp uzaklaşan bir genç artık eserini halka hediye ettiğinin bilincindedir. Bu yüzden diğer sanat dallarından farklı bir noktaya yerleşmiştir. İlk başlarda sanat olarak nitelendirilmemiş olsa da bugün bir çok sanatçı tarafından kabul görmüş ve ders olarak okutulmaya başlanmıştır ..

2. GRAFİTİ SANATININ DÜNYADA'KI YERİ

1970'lerde New York'ta ortaya çıkmıştır. Hızla yayılmasına katkıda bulunanlardan birisi de New York metrosunu binlerce grafitiyle dolduran Taki'dir. Gerçek ismi Demetrius'dur. Grafitiye başlamadan önce geçimini kuryeciler ile sağlamıştır. İlk zamanlarda kendi yaşadığı sokakta çizimleri yapmış ve bu zaman da Taki183 lakabını almıştır. Lakabı ona yaşadığı sokaktan gelmiştir. Sokağının adı 183'iken buraya yaptığı grafitler Takıyı lakap vererek taçlandırmıştır. Özgür ruhu ve kendinden emin tavırları kısa zamanda tanınmasını sağlamış ve New York'ta en önemli gazetede yer alması ile dünya çapında ismini duyurmuştur. Hatta öyle ün salmıştır ki New York Times'a bile ' **Who is Taki ?** ' başlığıyla kapak olmuştur.

Şekil 2: New York Gazetesinde Grafiti

Taki183 imzasından sonra Amerika'da bu işe merak sarmış kişiler kendi imzalarını oluşturmaya başlamış ve Taki'yi taklit ederek gittikleri her yere bu imzalarını atarak ün kazanmaya çalışmışlardır. Zamanla bu imza geleneği grafiti çalışması yapan kişiler için olmazsa olmazları arasında yer edinmiş ve yapılan grafiti çalışmalarının altına imzalar atılarak çalışmayı kimin yaptığı hakkında bilgi vermiştir.2

Yaklaşık olarak 3500 yıl önce Sakkara piramitlerine yapılan duvar resimleri grafitinin ilk örnekleri olarak kabul edilmiştir. Sonrasında 1600-1800 yılları arasında Roma'da Pompeide duvar resimleri ve yazılarına rastlanmıştır. 'kilroy was here' 2. Dünya savaşı yıllarında görülen en yaygın ve meşhur grafitidir. (8-2017)

3. GRAFİTİ SANATININ TÜRKİYE'DEKİ YERİ

Almanya'daki Türklerin Almanlar tarafından dışlanması sonucu Türkler çeteleşmiş, seslerini duyurmak için hip hop kültürüne yönelmişlerdir. Bununla birlikte grafiti sanatıyla tanışmışlardır. Gurbetçilerin Türkiye'ye gidip gelmesi, kişilerin arkadaş grubu gibi etkenlerden ötürü grafiti Türkiye'ye erişmiştir. Spreyin Türkiye'de ilk olarak komünistler tarafından kullanılmasından ötürü grafiti sanatçıları "komünist, anarşist" hatta ve hatta 'satanist' diye nitelendirilmişlerdir. Günümüzdeyse yurdumuzun batı kesimlerinde bu tür olaylar azalmıştır. **İstanbul, Ankara, Bursa, Adana** ve **İzmir** gibi metropol şehirlerin istinat duvarlarında, köprü kolonlarında ve ara

sokaklarında sıkça grafitiye rastlayabilirsiniz. Ülkemizde en ünlü grafiti ustası **Tunc Dindaş** nam-ı diğer **Turbo-s2k'dir.**(7-2017)

Şekil 3: Turbo SGK 2

Türkiye'de İzmir Dokuz Eylül Üniversitesinde Grafik dersi adı altında kaligrafi ile benzerlikleri ve farklılıkları tartışılarak grafiti dersi verilmeye başlanmıştır. Birçok kaynak önerilmiş ve ders yöntemi ise slayt, seminer ve farklı tekniklerden oluşmaktadır.(6-2017)

Kafalarımıza yer etmiş düzeni çizgi renk biçim ve hayal gücü ile bozan grafiti bugün düşündürmeyi hedeflemiştir. Örneğin; Ağacı yeşil benliğinden çıkarıp doğa harikası görünümü başka bir eylemle biçimlendirmek belki de en büyük gayesi olmuştur. Dünya da boy gösteren ve dilden dile yeniliğini, düzenini bozmadan gelmiştir. Özgür ruhu ve kendinden emin tavırları kısa zamanda tanınmasını sağlamış ve New York'ta en önemli gazetede yer alması ile dünya çapında ismini duyurmuştur. Dünya üzerinde hala yasadışı olarak anılsa da sanat adı altına hızlı bir şekilde ilerliyor olması dersler de gösterilmesine sebep olmuştur. Filipinlilerde bilime önem verilirken görsel sanatlar dersi çocukların hem rahatlamasını hem de boş kalan vakitlerini değerlendirmelerini amaçlamış ve bu noktada grafitiye yer vermişlerdir. Yapılanı yapmak istememişler ve bunu toprakta da denemişlerdir. Aynı zaman da dünya üzerinde firmalar dikkat çekmek amaçlı reklam amaçlı kullanmayı hedeflemiştir...

Şekil 4: Dünya üzerinde ilk reklam olarak kullanılan Boyner Mağazası Vitrini

Şekil 5: Truck Art Project (Kamyonları Sanat Haline Dönüştüren Proje) “100 Kamyonu uygulandı”

4. AHŞAP BOYAMA SANATI

Ağaçtan hazırlanan eşyalar üzerinde yapılan boya, cila, vernik işlemlerinin tümüne ahşap boyama (üst yüzey işlemleri) adı verilir. Ahşap boyama eşyaların güzelleştirilmesi ve dış etkilerden korunması amacı ile yapılmaktadır.(9-2017)

Ahşap eşyaların güzelleştirilmesi ve dış etkilerden korunması amacı ile yapılan boyama, özellikle de vernikleme M.Ö. 200 Yılında Çin Han devrinde bulunmuştur. O zamana ait çalışmalar, üst yüzey işlemleri yönünden oldukça yüksek bir düzeyi belirler. M.Ö. yapılan ahşap boyamalarında en çok kırmızı ve siyah renk kullanılmıştır.16.yy da ahşap boyama sanatı hakkındaki ilk bilgiler Avrupa ya ulaştığında büyük ilgi görmüş, basta İtalya olmak üzere Hollanda, İngiltere gibi birçok Avrupa ülkesinde geniş bir kesim tarafından çalışılmıştır. Mobilyaların boyanması ve üzerlerine resimler yapılarak süslenmesi ilk defa İtalya da moda olmuştur. Boyalı ve süslemeli mobilya modası hızla yayılmıştır.(9)

Şekil 6: Ahşap Boyama Sanatı Örneği

Ahşap boyamada üst yüzey işlemlerinin gelişip zenginleşmesi bu alanda aralıksız ve yoğun araştırmaların sürdüğünü gösterir. Her yeni buluş, ahşap boyama endüstrisine yeni gereçler kazandırmaktadır. Ahşap boyama sanatı günümüzde bütün dünyada uygulanan bir sanat dalıdır. Bugün ahşap boyama olarak bildiğimiz bu sanatın geçmişi kültürümüzde çok eskilere dayanmaktadır. Adını ilk olarak Edirne kari olarak duyuran bu sanat, 14. yy.dan sonra ahşap ve deri gibi çeşitli malzemeler üzerine uygulanmıştır. Ciltçilikte de uygulanan bu bezeme

sanatıyla kök boya ve altın varak ile nakışlar yapılmış, lake denilen cila yapılarak son haline getirilmiştir. Bu bezeme sanatının çıkış noktası saray kenti Edirne'dir. Kapı kanatları, tavanlar, çeyiz sandıkları, dolap kapakları, para kutuları, ahşap pencere kepenkleri ve cilt kapaklarında kullanıldığı görülmüştür. Kimi zaman diğer ahşap süsleme teknikleriyle de beraber kullanıldığı olmuştur. Bunlar ahşap üzeri kakma ve oyma sanatlarıdır.(9)

Şekil 7: Edirne Kari Kapısı

Edirne kari süslemede geleneksel Rumi motifler (stilize edilmiş hayvan figürleri), hatayı motifler (stilize edilmiş çiçek desenleri) ve Çin bulutu denilen motifler hâkimdir. Sonraları bu motiflere barok ve rokoko tarzı desenler de ilave edilmiştir. Buket halinde kurdeleli çiçekler ve vazolu demetler halinde de desenlemeler uygulanmıştır. Meyve motifleri, sepette tanzimler ve manzara, gemi gibi motifler de kullanıla gelmiştir. Bu motiflerde desenleri ortaya çıkarma amacıyla verilen ışık ve gölge; taramalar, tonlamalar ve konturlarla şekil almıştır. Boyalar ve benzeri yüzey işlem malzemeleri, ahşabın yüzeyinin düzgün, temiz ve dekoratif görülmesini sağlamakta, açık hava etkileri altında kullanılan ahşabı UV ışınlarına karşı korumakta, yağmur suyunu yüzeyde durdurmayı, akıtılmasını kolaylaştırmaktadır. Bir sıvı içerisinde süspansiyon haldeki katı parçacıklardan oluşan boyalar, malzeme üzerine uygulandıktan sonra kuruyup, sertleşerek dayanıklı bir yüzey filmi meydana getirmektedir.(23)

Ahşap boyaması, hemen hemen her dönemde karşımıza çıkmış bir sanat olarak görülmektedir. Ahşapta oluşturulan desenler, motifler geçmişten günümüze gelmiş, Osmanlı döneminde ilgisini arttırmıştır. Camiler, Hanlar, Hamamlar Saraylar içindeki özel odalarda çok sık bir şekilde kullanılmakla birlikte ayrı bir düzene geçmiş desenleri, ritimleri o dönemin sanatsal bakış açısını yansıtarak değişik şekillere yönlendirmiştir. Birçok insanın uğraş vermediği ve günümüzde önemini yavaş yavaş yitiren boyama türlerinden biri olsa da Geleneksel Türk Sanatları adı altında önemi büyüktür. Tezhip sanatı ile birbirini desteklemişler motif ve desenleri ahşap boyamada etkileşim göstermiştir. 'İçine Kuran-ı Kerim koyulsun diye özel kutular yapılmış ve desenleri ahşap üzerine tezhip olmuştur.' (24)

5. FRESK SANATI

Eski uygarlıkların çoğunda fresk sanatı uygulanmıştır: Az teklerde, Hindistan'da, Mısır'da, Roma'da, Yunanistan'da bunları görmekteyiz. Günümüzde bilinen en eski fresk, Mezopotamya'da (Irak) bulundu. Milattan önce üç bin yıllarından kalmadır. Duvar üzerine resim yapma tekniği ve bu teknikle yapılmış duvar resimleri, İtalyanca taze anlamına gelen "fresco"dan gelir. Fresk, yeni sıvanmış bir duvar üzerine, kireç suyunda eritilmiş boyalarla yapılan bir tür resimdir. Genellikle sanıldığı gibi tersine bu terim, herhangi bir duvar resmi tipini değil; kuru ve sert badanalar üzerine yapılan resimlere karşıt, özel bir tekniği belirtir. Fresk, özellikle İtalya'da ve XIV. yy.dan XVI. yy .a kadar Giotto, Fra Angelico, Piero Della Francesca, Uccello, Raffaello ve Michelangelo gibi sanatçılarla tanınmıştır.(5-2017)

Şekil 8: Michelangelo Fresk Sanatı

Şekil 9: Fra Angelico Fresk Sanatı

SONUÇ

Çalışma kapsamında grafiti ve ahşap boyama olmak üzere farklı disiplinlerden gelen iki boyama sanatı ele alınmıştır. Grafiti tamamıyla hayal ürünüyken diğer bir uç olan ahşap boyama ise şekillerin anlamlı birlikteliğinden doğmuştur. Bu yüzden her iki sanatın bazı farklılıkları hemen göze çarpmaktadır. Grafiti şekilleri rahat bir biçimde özgür düşünceyle ifade ederken, Ahşap boyamada ise biçimler kendi içindeki düzen ile belli bir disiplinle ortaya konulur. Çıkış noktaları ele alındığında grafiti sanatı, hip hop müziğinin kültürüyle birleşim göstermiş, düşünücüler hip hop ritminin hızını grafitiye yansıtmışlardır. Böylece grafitide rahatlık ve hayal gücü ön plana çıkmıştır. Aynı zamanda grafiti özel mülkiyet ve kamusal alanın bir arada var olduğu ortak noktalar olarak iletişim için bir yüzey olma işlevi görmektedir. Grafiti sanatçıları kamusal alanlarda yer alan duvarları boyayarak, kendi oluşturdukları fontlar ile duygularını anlatmak için anonim kimlikleri ile iletişim kurarlar... Ahşap boyamada ise kullanılabilir eşyalar bir düzen haline getirilerek yeniden canlandırmaktır. Desenler bir ritim halinde tekrar gösterilmektedir.

Grafitinin kuralsız ve hızlı yazılıyor olması, içeriğinde ağır ifadeler yer verilmesi, genç nesle daha çok hitap etmesi grafitiyi farklı kılan özelliklerdir. Grafitinin sanat galerilerinde yer alan sanat akımlarından farklı yöntem ve içeriğe sahip olması, diğer plastik sanatlardan ayrılmasına ve kendine yeni bir felsefe edinmesine neden olmuştur. Ahşap boyamada tam tersine sebebiyet vermiş geçmiş zamanında benliğini korumuş bugünümüzde ise önemini yitirmeye başlamıştır. Fakat eski yapılardaki ahşap üzerinde boyamalar halen canlı tutulmakta ve o dönemdeki motifleri korunmaktadır.

İki disiplinde de benzerlik gösteren amaç düşünceyi yansıtmaktır. İkisi de filmler ve grupların düşünceleri ile dünyaya yayılmışlardır. Dış ülkelerde doğmuş Türkiye'ye sonradan gelmiştir. Her iki disiplinde kişiler kendilerini ruhen rahatlatmayı amaçlarlar ve bunu iç dünyalarını dışarı yansıtabilecekleri bir boyama sanatıyla yerine getirmeye çalışırlar.

KAYNAKÇA

- 1- KAHRAMAN, Mehmet Emin. (2015, Nisan) “Resim – Müzik İlişkisinde Yeni Yöntemler, Grafiti ve Rap Müziği Örneklemi” Yıldız Journal Of Art And Desing, (01, 24-35)
 - 2- “Grafiti Nedir?” (2017) www.bilgiustam.com
 - 3- ERDİN Nurden; KÖSE Coşkun (2004) “ Küf Mantarlarının boyanmış ahşap yüzeylere etkileri” İstanbul Üni. Orman Fakültesi Dergisi (54,268-177)
 - 4- “Yasak Sanat Grafiti” (31 Ekim 2008) blog.milliyet.com.tr
 - 5- “Fresk Nedir?” (01.10.2017) www.yedigun.com
 - 6- “Dokuz Eylül Üniversitesi ders içeriği”
 - 7- “TURBO” <http://www.uplifers.com/turkiyenin-ilk-graffiti-efsanesi-turbo-ile-graffiti-sanati-ve-hiphop-kulturu-uzerine/> (22 Eylül 2017)
 - 8- “TAKI 183” <https://www.taki183.net/> (1 Ekim 2017)
 - 9- “Ahşap Boyama Sanatı Tarihçesi” <http://www.altayli.net/turk-ahsap-isciligi.html> (1 Ekim 2017)
 - 10- <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/canakkalearastirmalari/article/view/5000206278> (13 Kas 2017 16:31:04)
 - 11- <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/intermedia/article/view/5000213110> (16 Kas 2017 23:15:44 GMT)
 - 12- http://www.academia.edu/9915637/KENT_%C4%B0LET%C4%B0%C5%9E%C4%B0M%C4%B0NDE_SANATSAL_AYKIRILIK_GRAF%C4%B0T%C4%B0 (2 Kas 2017 00:50:35 GMT)
 - 13- <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/egeefd/article/view/5000120650> (12 Kas 2017 00:11:36 GMT) Muteber BURUNSUZ.
 - 14- <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuarts/article/view/5000093954> (14 Kas 2017 18:46:17 GMT) Elif Varol ERGEN
 - 15- <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1501673629.pdf> (16 Eki 2017 04:15:40 GMT) Ekin DEVECİ
 - 16- <http://www.e-skop.com/skopbulten/tezler-sanatta-bir-ozgurlesme-ve-kapatilma-bicimi-olarak-grafiti/2054> (26 Eki 2017 05:30:16)
 - 17- <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1475085552.pdf> (7 Eki 2017 13:15:34 GMT)
- Nur BALKIR – Ali Ş. KURU
- 18- <http://hdl.handle.net/11467/488> (27.10.2010 13.42:23) Gizem ERDOĞAN
 - 19- <http://www.sanatblog.com/yollara-dusen-grafiti/> (Truck Art Project,)

- 20- <https://pazarlamailetisimi.com/tag/boyner-grafiti/> (Boyner Reklam Mağazası)
- 21- <http://bilgihanem.com/ahsap-boyama-nedir-nasil-yapilir/> (20 Kas 2017 02:28:45 GMT)
- 22- <http://www.motiftr.com/L/TR/mid/160/> (21 Kas 2017 08:10:37 GMT)
- 23- <http://www.altayli.net/turk-ahsap-isciligi.html> (21 Kas 2017 15:23:58 GMT)
- 24- <http://www.motiftr.com/L/TR/mid/160/> (21 Kas 2017 08:10:37 GMT)